

2. SZÁMÚ KERESZTÉNY BÖLCSELETI TANSZÉK

Tanszékvezető professzor: Dr. Gájer László ny. r. t.

Az I. ciklus kurzusai:

Filozófiatörténet I.

HXXF2O0003AX, A félév

Filozófiatörténet II.

HXXF2O0004AX, B félév

Latin név: *Historia philosophiae* I-II.

Angol név: *History of Philosophy* I-II.

A tantárgy célja:

A filozófiatörténettel két félévben foglalkozunk. Míg az első félévben az ókori és a középkori filozófiai gondolkodást tekintjük át, addig a második félévet az újkori és jelenkori filozófiának szenteljük. A Teológiai Karon oktatót filozófiatörténet nem csupán áttekintése az emberi gondolkodás nagy állomásainak időrendi sorrendben. Ennél többre vállalkozunk. Célunk, hogy a nagy gondolkodókat úgy rendszerezzük, hogy gondolataikat és szókincsüket a teológia szolgálatába állíthassuk majd. A filozófia így válik a teológia szolgálóleányává. Ez a szerep azonban nem szolgai szerep, hanem a legnagyobb méltóság. Gondoljunk csak Mária mondatára: „Íme az Úr szolgálóleánya...”. Az igaz filozófiát kell megtalálnunk, amely a teológiához vezet bennünket.

A félév során eredeti források alapján áttekintjük a nagy gondolati rendszereket, különös tekintettel azokra a filozófiákra, amelyek keresztény hatást tükröznek.

Kötelező irodalom: ROKAY Zoltán, *Filozófiatörténet* I-III., Szent István Társulat, Budapest 2002, 2010, 2018.

Ajánlott irodalom:

- Nyíri Tamás, *A filozófiai gondolkodás fejlődése*, Szent István Társulat, Budapest 1991.
- Turay Alfréd, *Filozófiatörténeti vázlatok*, Szent István Társulat, Budapest 1994.
- Kecskés Pál, *A bölcselet története*, Szent István Társulat, Budapest 1981.
- Gilson, Étienne, *A középkori filozófia története*, Kairosz Kiadó, Budapest 2015.
- Diogenész Laertiosz, *A filozófiában jeleskedők élete és nézetei* I-II., Jel Kiadó, Budapest 2005-2007.
- Anzenbacher, Arno, *Bevezetés a filozófiába*, Herder Kiadó, Budapest 1994.
- Copleston, Frederick SJ, *A History of Philosophy* I-IX., Image Books, New York-London-Toronto-Sydney-Auckland, 1993-1994.
- Hirschberger, Johannes, *Geschichte der Philosophie* I-II., Herder, Freiburg-Basel-Wien 1991.
- Kenny, Anthony, *A New History of Western Philosophy*, Clarendon Press – Oxford University Press, Oxford 2010.
- Totok, Wilhelm, *Handbuch der Geschichte der Philosophie* I-V., Klostermann, Frankfurt am Main 1977.
- Ueberweg, Friedrich, *Grundriß der Geschichte der Philosophie* I-III., E.S.Mittler & Sohn, Berlin 1863-1866.
- *Friedrich Ueberwegs Grundriß der Geschichte der Philosophie*, 13. Auflage, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1983-tól

Számonkérés: szóbeli vizsga

Filozófiai antropológia I.

HXXF2O0001AX, C félév

Latin név: *Anthropologia filosofica*

Angol név: *Philosophical Anthropology*

A tantárgy célja:

Ebben a félévben a filozófiai emberképet próbáljuk megérteni. Mivel az ember körüli kérdés a filozófiai gondolkodás kezdeteitől jelen, mégis csak a kora középkorban kerül a filozófiai gondolkodás középpontjába, érdekes utazást kínál az emberre vonatkozó kérdés filozófiatörténeti bevezetése. A történeti rész után egy

szisztematikus áttekintést adunk az emberről a lelkiismeret meghatározásával, az antropológiai istenérvek lehetséges körüljárásával, a perszonalista gondolkodásmód bemutatásával, valamint az akaratszabadság, illetve a megismerés és az akarat kapcsolatának feltárásával.

Mi az ember? Kítüntetett létező? Eszes lény? Isten képmása? Az emberre vonatkozó kérdés kulcsfontosságú nemcsak önmeghatározásunk és a világról alkotott képünk miatt, de Isten megismerése és az etikai kérdések megválaszolása is ettől a kérdéstől függ.

Kötelező irodalom: ROKAY Zoltán, *Filozófiai antropológia*, Szent István Társulat, Budapest 2010.

Ajánlott irodalom:

- Nyíri Tamás, *Antropológiai vázlatok*, Szent István Társulat, Budapest 1972.
- Nyíri Tamás, *Az ember a világban*, Szent István Társulat, Budapest 1981.
- Coreth, Emerich, *Was ist der Mensch? Grundzüge einer philosophischen Anthropologie*, Innsbruck, Wien, München: Tyrolia 1973.
- Mondin, Battista, *Antropologia filosofica*, Manuale de filosofia sistemática 5, ESD, Bologna 2006.
- Mondin, Battista, *Storia dell'Antropologia Filosofica I-II.*, ESD, Bologna 2002.
- Basti, Gianfranco, *Filosofia dell'uomo*, ESD, Bologna 2008.
- De Tavernier, Johan, *The Historical Roots of Personalism: From Renouvier's Le Personnalisme, Mounier's Manifeste au service du personnalisme and Maritain Humanisme intégral to Janssens's Personne et société*, in *Ethical Perspectives* 16/3 (2009) 361-392.
<http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=1208>
- Rahner, Karl, *Teológia és antropológia*, in *Mérleg* 1 (1972) 38-49.
- Filippone-Thaulero, Vincenzo, *Max Scheler. Fenomenologia della persona*, Edizioni Studium, Roma 2018.
- D'Acunto, Giuseppe – Meccariello, Aldo, (eds.) *Mounier. Persona e comunità*. Filosofia cristiana oggi 3., Chirico, Napoli 2018.
- Scheler, Max, *Schriften zur Anthropologie*, Reclam, Stuttgart 1994.
- Scheler, Max, *Az ember helye a kozmoszban*, Osiris – Gond, Budapest 1995.
- Jaspers, Karl, *A filozófiai hit*, Attraktor Kiadó, Budapest 2004.
- Heidegger, Martin, *Levél a „humanizmusról”*, in Uő., „Költőien lakozik az ember” – válogatott írások, T-Twins Kiadó/ Pompeji, Budapest-Szeged, 1994, 117-170.

Számonkérés: szóbeli vizsga

Filozófiai antropológia II. (Etika)

HXXF2O0002AX, D félév

Latin név: *Ethica, Philosophia moralis*

Angol név: *Philosophical Ethics*

A tantárgy célja:

A filozófiai antropológia során kimunkált emberkép felhasználásával ebben a félévben a helyes cselekvés mibenlétét szeretnénk kutatni. Nem elégszünk meg azzal, hogy az etika történetét áttekintsük, hanem szeretnénk egy szisztematikus áttekintést is adni az erkölcsi érvelés lehetőségéről, egy folyamatos alkalmazott etikai reflexióval együtt. A kinyilatkoztatásból szerzett ismereteinkről lemondva a pusztá érzés fényénél keressük a helyes erkölcsi cselekvés szabályait, és addig kívánunk elmenni, ameddig az értelem határai engedik.

A félév során az etika történetének áttekintése után a lehetséges etikai érvelésmódokkal foglalkozunk, majd alapfogalmakkal ismerkedünk és az etikatanítás lehetőségét is megvizsgáljuk.

Kötelező irodalom: ROKAY Zoltán, *Etika. Tudományelmélet*, Jel Kiadó, Budapest 2009.

Ajánlott irodalom:

- Kecskés Pál, *Az erkölcsi élet alapjai*, Szent István Társulat, Budapest 1967.

https://www.unitas.hu/sites/default/files/kecskes_pal_az_erkolcsi_elet_alapjai.pdf

- Nyíri Tamás, *Alapvető etika*, Szent István Társulat, Budapest 1994.
- Turgonyi Zoltán, *Etika*, Kairosz Kiadó, Budapest 2003.
- Beran, Ferenc, *Etika. Az értékek tisztelete*, Gondolat Kiadó, Budapest 2007.
- MacIntyre, Alasdair, *Az erény nyomában*, Osiris Kiadó, Budapest 1999.
- MacIntyre, Alasdair, *Az etika rövid története*, Typotex Kiadó, Budapest 2012.
- Brandenstein Béla, *Etika*, Szent István-Társulat, Budapest 1938.
- Messner, Johannes, *Ethik. Kompendium der Gesamthetik*, Tyrolia Verlag, Innsbruck-Wien-München 1955.
- Anzenbacher, Arno, *Einführung in die Ethik*, Patmos Verlag, Düsseldorf 1992.
- Knauer, Peter, *Handlungsnetze. Über das Grundprinzip der Ethik*, Frankfurt am Main 2002.

<http://peter-knauer.de/knauer-ethik.pdf>

- Knauer, Peter, *Das Prinzip der Doppelwirkung als das Grundprinzip der Ethik*, in *Theologie und Glaube* 93 (2003) 281-287.

<http://peter-knauer.de/doppelwirkung.pdf>

- Mondin, Battista, *Etica e politica*, ESD, Bologna 2014.
- Besong, Brian, *An Introduction to Ethics. A Natural Law Approach*, Cascade Books, Eugene Oregon 2018.
- Schockenhoff, Eberhard, *Ethik des Lebens. Ein theologischer Grundriss*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz 1993.
- Schockenhoff, Eberhard, *Naturrecht und Menschenwürde. Universale Ethik in einer geschichtlichen Welt*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz 1996.
- Rhonheimer, Martin, *The Perspective of Morality: Philosophical Foundations of Thomistic Virtue Ethics*, Catholic University of America Press, Washington DC 2011.
- Rokay Zoltán, *A határtalan és a meghatározott szerepe az etikai érvelésben*, in *Teológia* 1-2 (2004) 77-84.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/PazmanyHTK_Teologia_2004/?pg=78&layout=s

Számonkérés: szóbeli vizsga

A II. ciklus tantárgyai

Szentháromságtani értelmezések az érett középkorban és a modern korban

HXXF2D0003AX, I. specializációs irány, D félév

Angol név: *Trinitarian Interpretations in the late Middle Ages and in the Modern Age*

A tantárgy célja:

A félév során a szentháromságtani megközelítéseket a filozófia felől szeretnénk bemutatni. Vizsgálódásunk elsősorban a modern kor értelmezéseire irányul. Főként Kiekegaard, Hegel, John Henry Newman és Martin Buber megközelítései alapján szeretnénk megvizsgálni egy alapvetően teológiai témát, megmutatva ezen a területen a filozófiai gondolkodás határait is.

Kötelező irodalom: COURTH, Franz, *A háromságos szeretet Istene*, Agapé Kiadó, Szeged 1999.

Ajánlott irodalom:

- Pattison, George, *Kierkegaard and the Theology of the Nineteenth Century*, Cambridge University Press, Cambridge 2012.
- Moser, Paul K. – McCreary, Mark L., Kierkegaard's Conception of God, in *Philosophy Compass* 5/2 (2010) 127-135.
- Malloy, Christopher J., *The „I-Thou” Argument for the Trinity: Wherefore Atr Thou?*, in *Nova et vetera* 15/1 (2017) 113-159.
- Kirsch, Adam, *Modernity, Faith and Martin Buber*, in *The New Yorker* May 6, 2019, <https://www.newyorker.com/magazine/2019/05/06/modernity-faith-and-martin-buber>
- Nemeshegyi Péter, *John Henry Newman vándorútja*, Szent István Társulat, Budapest 2010.
- Vető Miklós, *A német idealizmus és a kereszténység*, in *Communio* XVI (208/3-4) 112-120.
- Kierkegaard, Søren, *Önvizsgálat ajánlva a kortársaknak*, Új Mandátum, Budapest 1993.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, *A szellem filozófiája. Enciklopédia III.*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1968.

Számonkérés: szóbeli vizsga a doktori iskola hallgatóinak

Filozófiai hermeneutika

HXXF2D0001AX, I. specializációs irány, A félév

Angol név: *Philosophical Hermeneutics*

A tantárgy célja:

A filozófiai hermeneutika az értelmezés tudománya. Eredetét a protestáns bibliaértelmezés területén kell keresnünk. Célja, hogy a történelem változó körülményei között megtalálja az igazság megmutatásának lehetőségét.

Kötelező irodalom: PATSCH Ferenc, *Hermeneutika. A filozófia jövője és a jövő teológiája* I., Jezsuita Kiadó, Budapest 2016.

Ajánlott irodalom:

- Ricoeur, Paul, *Fenomenológia és hermeneutika*, Kossuth Kiadó, Budapest 1997.
- Ricoeur, Paul, *Bibliai hermeneutika*, Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest 1995.
- Pöggeler, Otto (Hrsg.), *Hermeneutische Philosophie*, Nymphenburger Verlagshandlung, München 1972.
- Varga István, *Hermeneutikai írások I-II.*, Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest 2000.
- Fabiny Tibor, *A keresztény hermeneutika kérdései és története*, Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest 1998.
- Westermann, Claus (Hrsg.), *Probleme alttestamentlicher Hermeneutik*, Chr. Kaiser Verlag, München 1963.
- Gadamer, Hans-Georg, *Igazság és módszer*, Osiris Kiadó, Budapest 2003.
- Heidegger, Martin, *Lét és idő*, Osiris Kiadó, Budapest 2001.
- Foucault, Michel, *Az igazság bátorsága*, Atlantisz Kiadó, Budapest 2019.
- Lukacs, John, *Egy nagy korszak végén*, Európa Kiadó, Budapest 2005.

Számonkérés: szóbeli vizsga a doktori iskola hallgatóinak

Különelőadás:

HXXF2O0020AX 19. századi politikai filozófia és katolikus gondolkodás

Angol név: *19th Century Political Thought and the Catholic Church*

A tantárgy célja:

A félév során szeretnénk áttekinteni a 19. század legjelentősebb gondolkodóit, elsősorban a konzervativizmus és a liberalizmus szempontjai alapján értékelve azokat. Edmund Burke, Joseph de Maistre, Félicité de Lamennais, Alexis de Tocqueville, John Stuart Mill és John Acton klasszikus szövegei segítenek bennünket eligazodni a 19. századi politikai filozófia elvi vitáiban. Ezek a viták azért is fontosak, mert a francia forradalom után és annak következtében kialakult mintázataik meghatározzák a politikai viták jellegét egészen napjainkig.

A pápák, miközben pontosan meghatározták, hogy mit neveznek liberalizmusnak, egyben határozottan el is utasították azt. Eközben magukat katolikusnak valló gondolkodók járultak hozzá a politikai liberalizmus fejlődéséhez. Az előadásban bemutatom a 19. századi katolikus és a politikai gondolkodás kapcsolatát, és megpróbálok értelmezni a kialakult törésvonalak okait.

A tantárgy szerkezete:

1. Pápai megnyilatkozások a liberalizmusról
2. A francia forradalom kritikája: Edmund Burke
3. Az ellenforradalom filozófusa: Joseph de Maistre
4. A szabadságjogok védelmében: Félicité de Lamennais
5. A whig történelemértelmezés és a nagy szabadságnyilatkozatok
6. A klasszikus liberalizmus: Jeremy Bentham, John Stuart Mill
7. A katolikus liberális: Alexis de Tocqueville
8. A történelem érve: Lord Acton

Ajánlott irodalom:

- Mondin, Battista, *Etica e politica*, ESD, Bologna 2014.
- Strauss, Leo – Crospey, Joseph, *A politikai filozófia története II.*, Európa Könyvkiadó, Budapest 1994.
- Browning, Gary, *A History of Modern Political Thought*, Oxford University Press, Oxford 2016.
- Fülöp Endre - Ocskay Gyula – Pogonyi Szabolcs (szerk.), *Szabadság és/vagy egyenlőség. Tocqueville- tanulmányok*, Politikai Filozófia Közhasznú Alapítvány, Pilismarót 2006.
- Kontler László (szerk.), *Konzervativizmus 1593-1872*, Osiris Kiadó, Budapest 2000.
- Dempsey, Michael James, *Separation of Church and State in the Works of Félicité de Lamennais and Orestes Brownson*, The Edwin Mellen Press, Lewiston–Queenston–Lampeter 2008.
- Sigmund, Paul E., *The Catholic Tradition and Modern Democracy*, in *The Review of Politics*, Vol. 49, No. 4 (Autumn, 1987) 530-548.
- Butterfield, Herbert, *The Whig Interpretation of History*, W.W.Norton & Company, New York–London 1965.

Utópiák

Angol név: *Utopias*

A tantárgy célja:

A szeminárium keretein belül szeretnénk feldolgozni azokat az elsősorban politikai utópiákat és disztópiákat, amelyek meghatározták a nyugati gondolkodást. Platón ideális államától kezdve a humanista utópiákon át szeretnénk eljutni a 20. század nagy szocialista eszményeihez, illetve a modern totalitárius elképzelések sokszor regényes leírásaihoz.

A szeminárium műhelymunka, melynek során a résztvevők maguk dolgozzák fel a szeminárium vezetője által nekik adott szövegeket. Munkánk célja, hogy eredeti nyelven is olvassuk a témánkhöz tartozó forrásokat.

Ajánlott irodalom:

- Platón, *Állam*

- Szent Ágoston, *Az Isten városáról*
- A német *Communio* folyóirat 48. évfolyam, 2019. november-decemberi száma – *Chiliasmus – Einst und Heute*
- Tommaso Campanella, *Napváros*
- Morus Tamás, *Utópia*
- Rotterdami Erasmus, *A balgaság dicsérete*
- John Milton, *Elveszett Paradicsom*
- Aldous Huxley, *Szép új világ*
- George Orwell, *1984*
- Muravchik, Joshua, *Földre szállt mennyország. A szocializmus története, Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány, Budapest 2014.*
- Bergman, Rutger, *Utópia realistáknak*, Cser Kiadó, Budapest 2019.

Számonkérés: a teljesítés feltétele a közös műhelymunkában való tevékeny részvétel.

Filozófia II. Szigorlat:

A szigorlat a Filozófia I. Tanszékkelközös, egy időben zajlik. A szigorlat a Filozófia II. Tanszéken a Filozófiatörténet, a Filozófiai antropológia és az Etika tantárgyakat öleli fel.

Szóbeli vizsga keretében, előzetes felkészülési idő után a hallgató beszámol az eddig tanultakról.

Filozófia II. Szeminárium: